

POST-KEYNEZYEN İKTİSAT

Mehmet Fatih Cin

EFİL YAYINEVİ

POST-KEYNEZYEN İKTİSAT

Genel Yayın Nu.: 142

ISBN: 978-605-4579-10-5

1. Basım, Şubat 2012

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti. ©2012

Efil©2012

Bu kitabın tüm hakları saklıdır.
Herhangi bir şekil ya da yöntemle çoğaltılamaz.

Sertifika Nu.: 12131

Sayfa ve Kapak Tasarımı: Türkan Sarı

Baskı ve Cilt: Ayrıntı Basımevi

E F İ L Y A Y I N E V İ

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Dan. Yat. ve Tic. Ltd. Şti.

Ahmet Rasim Sokak 18/2 Çankaya/Ankara, Türkiye

Tel : (+90) 312 442 52 10

GSM : (+90) 541 232 00 96

Faks : (+90) 312 442 52 12

www.efilyayinevi.com

*Eşim Nesrin ve
Oğlum Yekta Kemal'e...*

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
--------------------	---

BÖLÜM 1

POST-KEYNEZYEN İKTİSADIN ORTAYA ÇIKIŞI VE İLK POST-KEYNEZYENLER ...	3
--	---

1.1. Öncü Post-Keynezyenler ve Kronolojik Bakış	6
1.2. Neoklasik Geleneğe Post-Keynezyen İtiraz	8
1.2.1. Keynes'te Belirsizlik, Rasyonellik ve Beklentiler	11
1.2.2. Post-Keynezyen İtiraz	14
1.2.3. Post-Keynezyen Yöntem Yaklaşımı	15
1.2.4. Post-Keynezyen Toplumsal Yapı	17
KUTU 1.1: Post-Keynezyen Model: Kısa Dönemden Uzun Döneme Bloklarla Açıklama	19

BÖLÜM 2

EFEKTİF TALEP	25
----------------------------	----

2.1. Keynezyen Efektif Talep İlkesi	27
2.2. Keynes'in Toplam Arz ve Talep Analizi	29
2.2.1. Toplam Arz Fonksiyonunun Türetilmesi	29
2.2.1.1. Gelir Dağılımı ve Toplam Arz	32
2.2.1.2. Parasal Ücret Oranındaki Değişme ve Toplam Arz Fonksiyonu	34
2.2.2. Toplam Talep Eğrisinin Türetilmesi	34
2.2.2.1. Türetilen Toplam Talep Eğrisi ve Marshallyan Mikro Talep Eğrileri	35
KUTU 2.1: Politika Uygulamaları: IS-LM Eğrileri	36
2.3. Kaleckici Efektif Talep	38
2.3.1. Kalecki'nin Toplam Talep Denklemi	39
2.3.2. Açık Ekonomide Kalecki'nin Toplam Talep Yaklaşımı	40
2.3.2.1. Uluslararası Rekabet ve Kar Marjları	44
KUTU 2.2: Keynes ve Kalecki İktisadının Karşılaştırılması	45

BÖLÜM 3**FIYATLAR VE FİYATLANDIRMA KURAMI: ENFLASYONUN KAYNAĞI OLARAK AZALAN GETİRİ, KAR MARJLARI VE ÜCRET ENFLASYONU**.....47

3.1. Keynes'in Fiyat Teorisi ve Azalan Getiri Yasası.....	49
3.2. Post-Keynezyenlerde Fiyat ve Fiyatlandırma Kuramı.....	49
3.2.1. Fiyatlar ve Fiyatlandırma Kuramı.....	50
3.2.1.1. Post-Keynezyen Fiyatlandırma Yaklaşımında Diğer Katkıları ve Gelişmeler.....	54
KUTU 3.1: "Fiyat Belirleme" Kavramları	60
KUTU 3.2: Keynes-Weintraub: Basit Post-Keynezyen Makro Model	63

BÖLÜM 4**POST-KEYNEZYEN PARA KURAMI VE FİNANSAL DÜNYA**.....65

4.1. Egemen Görüş.....	67
4.2. Post-Keynezyen Para Kuramı	68
4.2.1. Paranın Miktar Kuramına Post-Keynezyen Bakış.....	70
4.2.1.1. Merkez Bankası ve Politika: Ortodoks-Post-Keynezyen Ayrımı.....	71
4.2.2. Minsky'nin Finansal İstikrarsızlık Hipotezi	72
KUTU 4.1: Kredi Çarpanı-Kredi Bölünü	76
KUTU 4.2: Parasal Dolaşım Teorisi (Monetary Circuit Theory).....	77

BÖLÜM 5**POST-KEYNEZYEN BÜYÜME KURAMI**.....81

5.1. Keynes'te Büyümenin Motoru Olarak Yatırım ve Tasarrufların Önemi.....	83
5.2. Post-Keynezyen Yaklaşımında Yatırım ve Tasarrufların Önemi	85
5.2.1. Kaldor Modeli	86
5.2.2. Goodwin Modeli	89
5.2.3. Kalecki Modeli	90
5.3. Post-Keynezyen Büyüme Kuramı.....	93
5.3.1. Talep Yönelimli Büyüme: Harrod-Domar Büyüme Modeli, Kaldor ve Verdoorn Yasası.....	94
5.3.2. Thirlwall ve Ödemeler Bilançosu Kısıtı Altında Büyüme Oranı	100
KUTU 5.1: Gelir Dağılımı ve Kar oranı İlişmesine Pasinetti'nin İtirazı	106

BÖLÜM 6**POST-KEYNEZYEN İKTİSAT POLİTİKASI**.....107

6.1. Para Politikası.....	109
KUTU 6.1: Yeni Para Politikası Oydurması ve Post-Keynezyen Karşı Çıkışı.....	110
6.2. Maliye Politikası	112
KUTU 6.2: Tobin Vergisi.....	115

KAYNAKLAR.....117

GİRİŞ

Dünya ekonomisi kabaca son otuz yılda neo-liberal söylemin temel iddialarına uygun bir yapısal dönüşüm geçirmektedir. Bu iddialar; dışa açık rekabetçi piyasaların, ülke kalkınmalarına, gelir dağılımına ve politik bir söylem olarak daha çok demokrasi ve insan haklarına pozitif katkı sağlayacağı şeklindedir. Soğuk savaş yıllarının, batılı kapitalist ülkeler açısından anlamı; devlete, başta sağlık-egitim harcamaları olmak üzere, yaratılan geliri daha adil dağıtma görevi yüklemiş olmasıdır. Bu görev, ikinci dünya savaşından 1980'li yıllara kadar kapitalist ekonomilerin temel dinamiğini oluşturmuştur. 1990'ların başında sosyalist ekonomilerin dağılma süreciyle birlikte kapitalist ekonomiler açısından devlete yüklenen bu görev, yeni bir forma sokulmuştur. Kuşkusuz süreç tamamlanmış değildir. Bu yeni form yukarıda bahsedilen neo-liberal söylemle uyumludur. Devletin para ve maliye politikalarıyla ekonomiyi düzenleyici bir işlev gördüğü durum, yerini piyasaların düzenleyici bir rol almasına bırakmıştır. Kuşkusuz piyasalar daha öncede vardı. Ancak piyasaların, üretim ve bölüşüm ilişkilerini bu kadar baskın ve karmaşık bir şekilde belirlediği bir dönem daha önce söz konusu olmamıştı.

İktisat kuramı tüm sosyal bilimler gibi insanlığın içinde yaşadığı sosyo-ekonomik yapıdan ve kurumlarıyla-kurallarıyla geçirdiği tarihsel süreçten bağımsız düşünülemez. Dolayısıyla bu kuram kökenini daha önceki yüzyıllarda bulabileceğimiz liberal bir ekonomik düzenin ideolojik söylem görevini sürdürmektedir. Bu söylem iktisat eğitimine ve bu eğitimin ders materyallerine yoğun bir biçimde sirayet etmiştir. Bu söylemin temel karakteristiğini *alternatifsizlik* oluşturmaktadır. Tek doğru ve şaşmaz yasalar, alternatifsiz bir iktisat eğitiminin temel nedenleridir. Böyle olunca nesnel dünyadan kopuk ve gelişmeye kapalı bir iktisat kuramı anlayışı iktisat eğitimini de en azından sorgulanır bir hale getirmektedir. Nitekim örneklerini batının önemli üniversitelerinde gördüğümüz (post-otistik iktisat gibi) karşı çıkışlar yoğunlaşmaktadır. Prof. Dr. Erinç Yeldan'ın da yazdığı gibi (*Cumhuriyet*, 9.11.2011) Harvard Üniversitesi'nin dünyaca ünlü iktisat profesörü G. Mankiw'in dersleri protesto edilmektedir. Bu protestoyu Mankiw'in kişiliğine yönelik bir tepki olarak algılamak yerine, dünya üniversitelerinde yaygın olarak temsil edilen bir

ideolojiye karşı çıkışın yansıması olarak değerlendirmeliyiz. Bu çalışma, bu yansımanın ya da alternatifsiz bir iktisat anlayışına karşı çıkışın bir ürünüdür denebilir ve geliştirilmeye muhtaçtır. Çoğu yirminci yüzyılın ilk yarısı içerisinde ileri sürülen, bir kısmı ise 1980'lerden itibaren *Journal of Post Keynesian Economics* ve *Cambridge Journal of Economics* gibi dergilerin etrafında kümelenmiş iktisatçılar tarafından ileri sürülen görüşleri ele almaktadır.

Kitap, iktisat eğitiminin kavramsal çerçevesine bağlı kalarak, gerçek dünyanın ekonomik dinamiklerini, adına *Post-Keynezyen İktisat* denilen bir bakış açısıyla açıklamaya çalışmaktadır. İktisat metodolojisi-efektif talep-fiyatların doğası-para-büyüme kuramı ve iktisat politikası gibi konulara Post-Keynezyen kuramın penceresinden bakmaktadır. Kitap, mikro ve makroekonomiye giriş dersini almış iktisat lisans öğrencilerine, standart ders kitaplarında bulamayacağı bir bakış açısını sunmanın yanı sıra, lisansüstü öğrencilerine de hitap etmektedir. Kuşkusuz iktisadi sistemin işleyiş kurallarını merak eden ve meslekten olmayan okuyucular açısından da yararlanılabilecek bir eser niteliğindedir.

BÖLÜM 1
POST-KEYNEZYEN
İKTİSADIN
ORTAYA ÇIKIŞI
VE İLK POST-
KEYNEZYENLER

1. POST-KEYNEZYEN İKTİSADIN ORTAYA ÇIKIŞI VE İLK POST-KEYNEZYENLER

Post-Keynezyen iktisadın tarihini modern makroekonominin tarihi kadar geriye götürmek mümkündür. Modern makroekonomi Keynes'in iyi bilinen *İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi* kitabıyla başlamaktadır (bundan sonra *Genel Teori* olarak ifade edilecektir). Post-Keynezyen iktisat ise 1930'larda başlayan ve günümüze kadar etkisini sürdüren *Genel Teori*'deki görüşlerin *genişletilmiş* ve *geliştirilmiş* şeklini yansıtmaktadır (Palley, 1996). Genişletilmiş ve geliştirilmiş olması özellikle, Keynes'te açıkça yer almayan büyüme, bölüşüm, gelir dağılımı, enflasyon ve toplumsal çekişme gibi konuları ele almasında ve bu konulara verdiği önemde saklıdır (King, 2002). Yine de bazı iktisatçıların, eğer ilk yazılarını İngilizce yazsaydı bugün Keynezyen iktisattan değil, Kaleckici iktisattan söz edilmesini gerekeceğini ifade edecek kadar iddialı oldukları Michal Kalecki'yi ihmal etmemek gerekir.¹ Post-Keynezyen iktisadın ortak noktası Neoklasik yaklaşıma karşı çıkmasında aranabilir. Buna rağmen Heterodoks bir yaklaşım olarak içinde farklı renkleri barındırmaktadır. *Öncü Post-Keynezyenler ve Kronolojik Bakış* alt başlığı altında da görülebileceği gibi, Post-Keynezyen iktisadın beslendiği iktisat geleneği çeşitlidir ve zengindir.²

Post-Keynezyen iktisat, Keynezyen IS/LM genel denge modeli ve Neoklasik yaklaşımın dışında analiz yöntemlerini kullanan iktisatçıların oluşturduğu ve fakat alternatif uyumlaştırma çabalarının sürdüğü heterojen iktisatçılardan kurulu *portmanto* bir terimi ifade etmektedir. Post-Keynezyen iktisadı daha iyi anlayabilmemiz için Klasik politik iktisattan sapmaların dikkate alınması gerekmektedir. Klasik okuldan *İlk sapma*, Marshall'dan doğrudan etkilenen Keynes ve Keynes'in *Treatise on Money* ve *General Theory* yapıtlarından etkilenen Post-Keynezyenlerle başlamaktadır. Bu sapmanın önde gelen iktisatçıları, Sidney Weintraub, Paul Davidson, Kregel ve Minsky'dir. *İkinci sapma*, K. Marx ile başlamaktadır. Bu yaklaşımlar içinde Sraffa, Garegnani, Bharadwaj, Eatwell, Milgate, Pasinetti, Dobb ve Meek sayılabilir. *Üçüncü sapma*, Kalecki'nin Marx'ın yeniden üretim şemasını

1 Marc Lavoie, "Keynes mi? Kalecki mi?" tartışmasında, Keynes'in, öğrencisi olduğu Alfred Marshall'ın yolundan giderek tereddütsüz biçimde Neoklasik teorinin postullarını benimsediğini belirtmektedir. Örneğin, para stokunun verili olması, firmaların azalan getiri kısıtı altında karlarını maksimize etmeye çalışmaları gibi. Oysa Kalecki, Marshall'dan değil, fakat Marksist okuldan etkilenmiştir. Sabit ortalama maliyetler altında üretimin artabileceğini benimserken, aynı zamanda Efektif Talep yaklaşımına sınıfsal bir içerik katmıştır (bkz. Lavoie, M. (2006), *Introduction to Post-Keynesian Economics*, Palgrave Macmillan).

2 Post-Keynezyen görüş, 1970'lerde Amerika'da Sidney Weintraub ve Paul Davidson, İngiltere'de J. Robinson ve J. Eatwell'in, Keynes'in Hick/Hansen yorumunu eleştirmesiyle başlamaktadır. 1974 yılında *Journal of Post-Keynesian Economics* (JPKE) dergisi etrafında organize olup Post-Keynezyenler olarak anılmaya başlamışlardır. "Post-Keynezyen iktisat" ifadesinin bu dergiyi kuranlar açısından ifade ettiği anlamı, Joan Robinson, "geçmiş ve gelecek arasındaki farklılığı dikkate alan bir analiz yöntemi" olarak tanımlamaktadır (Landreth ve Colander, 1994).

uyumlaştırma çabalarına kadar gitmektedir. Joan Robinson ve arkadaşları bu yolu izlemişlerdir. Bunların dışında bireysel katkılardan da söz etmek gerekir. Kaldor bunlardan biridir. Kaldor'un yaklaşımlarına vurgu yapan ve üzerinde duran Allyn Young, para konusunda Basil Moore ve daha sonra Goodwin ve Pasinetti, G. L. S. Shackle ve finansal krizi parasal ve reel faktörlerin etkileşimi sonucu içsel dalgalanmalar teorisine dayandıran H. Minsky sayılabilir (Hamoula ve Harcourt, 1989). Biz çalışmamızda daha çok *birinci* ve *üçüncü* saptamalar üzerinde yoğunlaşacağız.

1.1. ÖNCÜ POST-KEYNEZYENLER VE KRONOLOJİK BAKIŞ

1930'ların sonlarına doğru Keynes'in *Genel Teori* eserinin gerçek bir devrim niteliği taşıdığına ısrarcı olan ve bu eserin egemen Neoklasik iktisadın uzantısı olduğu görüşüne karşı çıkan alternatif bir akım doğmaya başladı. Bu akımın öncüsü olarak, 1929 yılında Hindistan'dan Cambridge'e dönen ve henüz *Genel Teori* yayınlanmadan önce Keynes'in *Para Üzerine Risaleler* (Treatise on Money) isimli eseri üzerinden tartışmalara katılan genç iktisatçı Joan Robinson'u görebiliriz. Robinson (1903-1983) bu tartışmalarda, Keynes'in ihmal ettiği ya da üzerinde fazla açıklama yapmadığı konular üzerinde yoğunlaşmaktadır. *1935 Denemeleri* isimli eseri Neoklasik özellikler taşımasına rağmen, *İstihdam Teorisi Denemeleri* isimli eseri emek piyasası, enflasyon, makroekonomik politikalar ve yöntem konusunda Ortodoks olmayan görüşler içeren ilk Post-Keynezyen kitap olarak düşünülebilir. Robinson açıkça ücret itişli (cost-push) bir enflasyon kuramı kurguladı. Parasal ücretler, patronlar ile sendikalar arasındaki görece pazarlık gücüne göre belirlenmekteydi. Robinson'a göre; daha organize bir sendikal güç parasal ücretleri yukarı doğru çıkarır. Verili bir para arzında, parasal ücretler fiyat seviyesini belirler, fiyat seviyesi ise faiz oranını belirleyerek, yatırımlar ve dolayısıyla efektif talep ve istihdam seviyesinin belirlenmesinde etkili olur. Yüksek istihdam seviyesi fiyatları istikrarlı bir düzeyde tutarak gerçekleştirilemez. Enflasyonist olmayan bir büyüme; para arzı artışının, parasal ücretleri emek verimliliği artışına uyumlu bir şekilde artırmasıyla sağlanabilir. Çok önemli yapıtı *Sermaye Birikimi* (The Accumulation of Capital) isimli eserinde, üretim tekniklerinin seçimi, parasal sorunlar, bölüşüm konusu ve işsizlik yaratmayan sabit bir büyüme oranının sağlanması gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Eksik rekabet konusunda yapmış olduğu çalışmalar ise iktisat kuramını etkilemiştir (King, 2002).

İngiliz geleneğinden gelen ve Cambridge Okulu'nu oluşturan diğer öncü Post-Keynezyen iktisatçı ise Nicholas Kaldor'dur. Kaldor (1908-1986), Macaristan'dan İngiltere'ye 1927 yılında gelmiş ve 5 yıl sonra Cambridge tartışmaları içinde yer almıştır. Kaldor; Joan Robinson, Richard Kahn ve Piero Sraffa gibi Post-Keynezyen iktisatçılara yakın olmuş, zaman zaman bu yazarlarla şiddetli tartışmalara girmiştir. Başlangıçta Friedrich Hayek'in temsil ettiği Avusturya ekolünden etkilenmişse de *Genel Teori*'nin yayınlanmasından sonra Keynezyen olmuştur. Kaldor ağırlıklı olarak para kuramı, sermaye ve bölüşüm konularında çalışmıştır. Sıfır esneklikli ve merkez bankası tarafından dışsal olarak belirlenen bir para arzı konusuna kuşkuyla yaklaşmıştır. Kaldor'a göre; para arzı esneklikli ve modern bankacılık sisteminde kısmen merkez bankasının açık piyasa işlemlerine, kısmen ticari bankaların kredi talebinden etkilenen rezerv oranına ve kısmen de mevduatların tutuluş biçimle-

rine bağlı olarak değişir (Kaldor, 1939: 14). Kaldor'un bu görüşü içsel para arzı konusunda tartışmayı sonlandıran değil ve fakat başlatan bir görüş olmuştur. Kaldor, Ortodoks sermaye kavramına Cambridge eleştirisini getirmiştir. Sermaye, tek ve kesin olarak ölçülemeyen heterojen bir öge olduğundan, sermaye/emek oranı da ölçülemez. Bu oran yerine *sermaye-yoğunlaşma indeksi* olarak adlandırdığı bir kavramı kullanmıştır. Daha sonraları makroekonomik bölüşüm kuramı, büyüme ve kalkınma konuları ile devletin gelirin yeniden düzenlenmesinin büyüme ve kalkınma konusuna yapacağı katkılar üzerinde yoğunlaşmıştır.³

Post-Keynezyen iktisadın belki de Keynes'in vardığı sonuçlara *Genel Teori*'den bağımsız bir biçimde varan tek öncü iktisatçısı Michal Kalecki'dir denilebilir. 1889 yılında Polonya'nın Lodz kentinde doğan Kalecki, Varşova'da mühendis olarak çalışmıştır (herhangi bir lisans eğitimi almadan). Daha sonraları 7 yıl kadar iş çevrimleri ve fiyat araştırmaları kurumunda çalışmış ve İngiltere'ye gitmeden önce bir süreliğine İsveç'te bulunmuştur. 1936-45 dönemini İngiltere'de geçirmiş ve daha sonraları Kanada ve Amerika'da çalışmıştır. 1955 yılında Amerika'daki baskılara dayanamayarak Polonya'ya dönmüş ve hükümet danışmanı olarak hizmet etmiştir. Otoriteyle başı sürekli sorunlu olan ve hükümetin anti-semitik davranışlarını protesto eden Kalecki, 1970 yılında ölümünden kısa bir süre önce istifa etmiştir.

Çağdaş kapitalizmin sorunları Kalecki'nin üzerinde yoğunlaştığı ve ilgilendiği temel konular olmuştur. Kapitalistlerin tekelci eğilimleri ve tek el güçlerine bağlı olarak milli gelirden aldıkları pay ile ilgilenirken, Marx'ın artı-değerin gerçekleşmesi problemi Kalecki'nin dikkatini çekmiş ve Rosa Luxemburg'un fikirlerine yakınlık duymuştur. Kalecki'ye göre; karların düşme eğilimi kapitalist bir ekonomide krizlerin ana kaynağıdır. Efektif talep yaklaşımının öncüsü olmasına rağmen, Keynes'ten farklı olarak Marshallyan mikroekonomi temelli bir makroekonomiye bağlı kalmamıştır. Toplam talebi oluşturan tüketim ve yatırım harcamalarını sınıfsal bir analizle açıklamıştır. Buna göre Keynes'te sınıfsız bir şekilde yer alan marjinal tüketim eğilimi, Kalecki'de sınıfsal bir içerik kazanmıştır. Daha sonra açıklanacağı gibi Keynes'ten farklı olarak, kapalı bir ekonomideki tüketim-yatırım harcamalarının sınıfsal içeriği, açık makroekonominin dinamiklerinin anlaşılması açısından da önemli bir işlev görmektedir.

Post-Keynezyen öncüler içinde belki de sonuncusu Piero Sraffa'dır. Sraffa (1898-1983), özellikle *Malların Mallarla Üretimi* (Production of Commodities by Means of Commodities) isimli kitabıyla Cambridge tartışmalarına damgasını vurmuştur. Doksan sayfalık kitap sadece yedi yazara gönderme yapmıştır. Kitabın esas ilgi odağı Neoklasik sermaye kavramı ve sermayenin üretim sürecinde kullanılabilirliği ve ölçümü konusundadır. Sraffa, sermaye kavramına ve üretim süreci içerisinde kullanımına öyle ağır bir eleştiri getirmiştir ki; Neoklasik kuram mantıksal anlamda ciddi yaralar almıştır. Neoklasik kuram sermayeyi, sermaye mallarının fiyatı cinsinden ölçmeyi denemiştir. Ancak sermaye malları, sermayenin getirisine göre fiyatlanacağından ve getirisi de verimliliğine bağlı olduğundan, farklı sermaye malları getirilerinin farklılığı sermayenin toplanmasını (ölçümünü) olanaksız kılar. Neoklasik kuram üretim faktörlerinin getirisine bağlı olarak (faiz ve ücret)

3 Kalecki'ye atfedilen, "İşçiler kazandıklarını harcarlar, kapitalistler harcadıklarını kazanırlar" ifadesi, Kaldor'un Kalecki'den türettiği aforizmadır.

görelî fiyatları değiştirerek, üretim sürecinde sermaye ve emek kullanımını belirler. Ancak getirilerdeki değişiklikler sermaye ve emek kullanımını yeniden değiştirmek farklı bir üretim tekniğine geçilmesini zorunlu kılar. Örneğin sermaye yoğun teknikten emek yoğun tekniğe geçiş, ya da tersi geçişler süreklilik arz eder. Bunun gerçekleşmesi olanaksızdır. Dolayısıyla üretim faktörlerinin marjinal verimliliklerine göre üretimden aldıkları pay da ölçülemez bir hale gelir.

Aşağıdaki Şekil 1.1, Post-Keynezyenlerin makroekonomik düşünce okulları içindeki yerini kronolojik bir sıra içerisinde bize göstermektedir.⁴ Bu kitabın konusunu oluşturan Post-Keynezyenlerin de etkilendikleri J. M. Keynes'in düşünsel uzantılarını Neoklasik okul geleneğinde de görmek mümkündür. Bunda hiç kuşkusuz Cambridge'de hocalık yapmış ve Keynes'i de etkilemiş olan Alfred Marshall'ın etkisi büyüktür. Burada dikkati çeken bir nokta da Post-Keynezyenlerin Kurumcu İktisatla olan ilişkisidir. Her iki okulun da kapitalizmin getirdiği kurumsal yapıların tarihsel içeriğine ve toplumsal yapı içerisinde ekonomide taşıdıkları role önem atfetmeleri bu okulları birbirine yaklaştırmaktadır.⁵

1.2. NEOKLASİK GELENEğE POST-KEYNEZYEN İTİRAZ

İktisat yazınında *saf İktisat teorisi* denildiğinde, üzerinde tam anlaşma sağlanmış kavramlarla karşılaşmak mümkün gözükmemektedir. Bununla birlikte İktisat eğitimi ve uygulamalı çalışmalar, Neoklasik kuramı ve bu kurama bağlı geleneği yansıtmaktadır. Bu egemen İktisat kuramını genel biçimiyle; *kolektivizmden çok bireysellik, üretim ve bölüşümden ziyade değişim* faaliyetleri, İktisadi davranış biçimlerinde *hoşnut* (mutlu) olmaktan çok *optimizasyon* (maksimizasyon ya da minimizasyon), *oligopol* ve *monopol* koşullarından daha fazla *tam rekabet*, *artan getiriden ziyade sabit* ya da *azalan getiri*, *belirsizlikten* daha çok *tam bilgilenme* ve *rasyonel beklentiler*, *zaman sürecini* göz önünde bulundurmaktan daha fazla *sabit bir nokta* ya da *denge* üzerinde yoğunlaşma Őeklinde genelleyebiliriz.

Neoklasik anlayışın özellikle üç açık sınırlandırmasından söz etmek mümkün gözükmemektedir (Lawson, 1995). Bu sınırlandırmalar;

- i. Açıklamaların bireysel davranışlar üzerine kurulması
- ii. Rasyonellik aksiyomunun kabul edilmesi ve
- iii. Çalışmaların denge noktasına dayandırılması

Lawson'un yukarıda vurgulamış olduğu Neoklasik yaklaşımın analizlerinin dayandığı sınırlamalar aynı zamanda Heterodoks yaklaşımın itirazlarının da te-

4 Şekil 1.1 M. Lavoie'den (2006) alınmıştır.

5 Bu yaklaşımın öncülerinden Veblen, rasyonel İktisadi insan tanımını eleştirmektedir. Veblen'e göre, Neoklasik yaklaşımdaki İktisadi insan acılarını ve zevklerini hesaplayan statik ve zamansız bir dünyada yaşamaktadır. Geleneksel İktisat piyasa ve fiyat sistemini temel ekonomik sorunlardan biri olarak görürken, Kurumcu düşünce, organizasyon ve İktisadi sistemin kontrolü konusunu temel İktisadi sorun olarak değerlendirmektedir. Ekonomik ilişkilerde, fiyat sisteminden ziyade güç ilişkileri önemli olmaktadır. Neoklasik yaklaşımdaki *tellal* süreci özel bir durum olarak görölmektedir. Piyasa kurumlarıyla, toplumun hukuk, gelenek ve etik davranışlarının incelenmesi Kurumcu yaklaşımda öne çıkmaktadır. Bu nedenle Kurumcular, kaynak tahsisi ve gelir dağılımla ilgili konuları piyasa mekanizmasının çözemeyeceğine inanmaktadırlar (Foster, 1991: 209-211).

